

Länsstyrelsen
Kalmar län

BESLUT
2013-12-18

1 (4)

Landskap: Öland
Kommun: Borgholm
Socken: Persnäs
Fastighet: Jordhamn 1:1

Åkerbo Hembygdsförening
c/o Åke Nilsson
Gamla vägen 110
387 70 Löttorp

Byggnadsminnesförklaring av vinddrivet skurverk, del av fastigheten Jordhamn 1:1, Borgholms kommun

Beslut

Länsstyrelsen beslutar att förklara det vinddrivna skurverket på fastigheten Jordhamn 1:1, Borgholms kommun, med utbredning enligt karta bilaga 1, för byggnadsminne.

Beslutet har fattats med stöd av 3 kap 1 § Lag (1988:950) om Kulturminnen m.m.

Länsstyrelsen meddelar enligt § 2 samma lag följande skyddsbestämmelser:

1. Skurverket inom det område som avgränsats med röd linje och skrafferat enligt karta bilaga 1, får inte rivas, flyttas ombyggas eller på annat sätt förändras.
2. Byggnadens exteriör och interiör samt maskineri får inte ombyggas, förändras eller demonteras.
3. Skurverket skall underhållas så att det inte förfaller. Vård- och underhållsarbeten skall utföras på ett sådant sätt att det kulturhistoriska värdet inte minskar. Vård och underhåll skall ske med för skurverket traditionella metoder och material.
4. Skyddsområdet kring skurverket, som på bifogad karta är avgränsats med röd linje och skraffering, får inte ytterligare bebyggas eller på annat sätt förändras. Vid åtgärder inom skyddsområdet skall samråd ske med länsstyrelsen.

Om det finns särskilda skäl får Länsstyrelsen enligt 3 kap 14 § Lag (1988:950) om Kulturminnen m.m. lämna tillstånd till att byggnadsminnet ändras i strid mot skyddsbestämmelserna.

2013-12-19 beslut. Sk
kopier till If: BMY-reg Åke Nilsson

Redogörelse för ärendet

Åkerbo hembygds-krets väckte fråga om att byggnadsminnesförklara skurverket i Jordhamn 2010-10-07.

Bakgrund

De första vinddrivna skurverken konstruerades under 1860- talet. Konstruktionen sägs vara uppfunnen av Olof- Petter Nilsson (1825-1895) skeppare från Högnäs, Källa socken på Öland. På Öland fanns under slutet av 1800 och början av 1900-talet ett stort antal verk av denna typ.

Skurverket i Jordhamn är ursprungligen uppfört 1905. Gustav Johansson Österskogen, Persnäs, var den sista att bedriva verksamhet här och gjorde det fram till 1930. Vid denna tid tog andra maskiner över slipandet av stenen. Skurverket har på grund av sitt utsatta läge blåst omkull och reparerats vid flera tillfällen.

Att bearbeta och sälja sten var en inkomstkälla för den öländske bonden förutom jordbruket. Stenar har skurats (slipats) sedan medeltiden. Den främsta användningen för den skurade stenen var som golvbeläggning i kyrkor och bostadshus.

Det vinddrivna skurverket är en vidareutveckling av en skurvandring som drevs av oxar eller hästar. Det vinddrivna skurverket består av en hög ställning av gran och fur (vid renovering 1963 delvis bytt mot ekvirke) med en vridbar hätta med brädtak. Kugghjulet är tillverkat i oxel och driver en horisontal axel av ek med fyra bommar. På bommarna sitter stenar fastsatta i en sinnrik konstruktion. Den sten som skulle slipas lades i en cirkel och mellan en sten (löparsten) och den sten som skulle "skuras" påfördes sand och vatten som slipmedel på samma sätt som på den tidigare vandrigen.

Motivering

Länsstyrelsen bedömer att det vinddrivna skurverket i Jordhamn har ett högt kulturhistoriskt värde och bedöms vara synnerligen märkligt.

Skurverket berättar om en typ av konstruktion som var vanlig på Öland under slutet av 1800- talet och 1900- talets början. Under årens lopp har flera större renoveringar utförts men den ursprungliga konstruktionen och materialvalet har till stora delar bibehållits. Vid 1900-talets början fanns ett 30- tal vinddriva skurverk på Öland, de flesta på den norra delen på ön.

Skurverket i Jordhamn är det enda kvarvarande kända skurverket i Sverige och är att betrakta som kulturhistoriskt synnerligen märkligt och uppfyller kraven för en byggnadsminnesförklaring enligt 3 kap 1 § Lag (1988:950) om Kulturminnen m.m.

Hur man överklagar

Detta beslut kan överklagas hos Förvaltningsrätten, se bilaga 2.

Övrigt

Enligt 3 kap 21 § Lag (1988:950) om Kulturminnen m.m. gäller detta beslut omedelbart även om det överklagas.

I beslutet har antikvarie Katarina Sundberg varit föredragande och länsantikvarie Birgitta Eriksson beslutande.

Birgitta Eriksson

Katarina Sundberg

Länsstyrelsen
Kalmar län

BESLUT
2013-12-18

4 (4)
432-3536-12

Bilaga

1. Karta med byggnad och skyddsområde avgränsat röd linje och skraffering.
2. 3. Hur man överklagar

Kopia

Enligt sändlista

Länsstyrelsen
Kalmar län

Karta till beslut

Diatenummer: 432-3536-12

Byggnadsminnesförklaring, skurverk.
Jordhamn 1:1
Borgholms kommun

Utskriftsdatum

2013-12-18

Teckenförklaring

 Byggnadsminne, skyddsområde

614 000

6 330 000

Länsstyrelsen
Kalmar län

Karta till beslut

Diarienummer: 432-3536-12

Byggnadsminnesförklaring, skuverk.
Jordhamn 1:1
Borgholms kommun

Utskriftsdatum

2013-12-18

Teckenförklaring

 Byggnadsminne, skyddsområde